

Кіш Є. Б.

*доктор історичних наук, професор,
старший науковий співробітник
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II;
член зовнішньої колегії Угорської Академії Наук*

Kish Yeva

*Doctor of Historical Sciences, Professor,
Senior Research Fellow
Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education;
Member of the External Board of the Hungarian Academy of Sciences*

ГЕНЕЗИС НАУКОВОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ «МЕТОДОЛОГІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ»

Анотація. Здійснено ідентифікацію понять «теорія», «методологія», «методика», в межах такого інструменту гносеології, яким є наукова термінологія. Гносеологія – це теорія наукового пізнання, одна із складових частин філософії. Вона вивчає закономірності і можливості пізнання, досліджує шаблі, форми, методи і засоби процесу пізнання, умови та критерії істинності наукового знання. А методологія є частиною гносеології, яка вивчає процес наукової діяльності. Духовна чи практична діяльність людини, пізнавальна або перетворювальна, індивідуальна чи колективна, тобто освоєння світу людиною, завжди супроводжується використанням певних методів. Методологічна функція належить до основних функцій філософської теорії. В статті представлено наукове розуміння окремих вчених щодо методології бухгалтерського обліку. Методологія – це концептуальний виклад мети, змісту, методів дослідження, які забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної, систематизованої інформації про процеси та явища. У статті досліджено еволюцію елементів методу бухгалтерського обліку. По-різному розкривається поняття методу у книгах, статтях і підручниках з теорії бухгалтерського обліку. Одні автори під методом бухгалтерського обліку розуміють сукупність прийомів і способів, за допомогою яких здійснюється облік. Інші метод обліку представляють як систему таких прийомів, лише перераховують і детально характеризують його складові. Метод зводиться до сукупності визначених правил, прийомів, способів, норм пізнання і діяльності. Він є системою принципів, вимог, які орієнтують суб'єкта на вирішення конкретного завдання, досягнення результатів у певній сфері діяльності. Методологія бухгалтерського обліку потребує глибокого дослідження і системного визначення, шляхом розвитку та видозміни методів, прийомів, способів та підходів. Методологія бухгалтерського обліку є фундаментальним підґрунтям та основою розвитку облікової науки. Методологія бухгалтерського обліку потребує ґрунтовної трансформації та видозміни. Окремі елементи методу бухгалтерського обліку не є самостійними, ізольованими від інших, а навпаки органічно пов'язані між собою, перебувають у безперервній взаємодії та становлять метод бухгалтерського обліку тільки у своїй єдності. Застосування системи таких методологічних інструментів як принципи, методи, способи, прийоми та процедури дозволяє розкрити зміст і характер дослідження предмета бухгалтерського обліку. Теорія створює основу, фундаментальний базис для практичної реалізації бухгалтерський обліком своїх функцій і завдань. Методологічна складова покликана визначити, яким саме чином будуть реалізовуватися функції бухгалтерського обліку та поставлені перед ним завдання.

Ключові слова: методологія, бухгалтерський облік, система, теорія, метод, наука, понятійний апарат, концепція, філософія, проблема, алгоритм наукового пошуку.

Вступ та постановка проблеми. Методологія (від грец. вчення про способи, «шлях до будь-чого», «причина») – вчення про систему понять і їх відносин; систему базових принципів, методів, методик, способів і засобів їх реалізації в організації та побудові науково-практичної діяльності людей. Методологія бухгалтерського обліку є складовою методології економічної науки й дослідження інституційних змін та інших суспільних перетворень, спричиняють появу нових об'єктів, нових форм і властивостей, що потребують ідентифікації, оцінки.

Метод як «шлях до чого небудь», спосіб досягнення, сукупність пізнавальних операцій, дій, процедур, правил, прийомів, норм пізнання, спрямовується на пошук істини, спонукає рух до поставленої мети та направлений на вирішення конкретних завдань і досягнення бажаних результатів. Методи є елементами методології бухгалтерського обліку і водночас є реалізація завдань, які постають перед системою бухгалтерського обліку й уможливаються шляхом їх використання.

Методологія бухгалтерського обліку є складовою методології економічної науки. Методологія не може розглядатися ізольовано, вивчення змін облікової методології необ-

хідно здійснювати всебічно і постійно. **Ф. Ф. Бутинець** слушно зазначає: «Якщо методологія є генеральним шляхом пізнання, то методи вивчають, як саме йти цим шляхом. Методи характеризують складні пізнавальні процеси, що включають набір різних прийомів дослідження» [1, с. 384].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні вчені, теоретики і практики проявляють значний інтерес до методологічних основ системи бухгалтерського обліку. Що стосується історичного розвитку, побудови методології бухгалтерського обліку та становлення залишаються невирішеними.

Методологія стала темою дослідження багатьох науковців, з-поміж яких можна виділити Т. А. Бутинець, Ф. Ф. Бутинець, Н. А. Канцедал, Л. М. Кіндрацьку, Ю. А. Кузьминського, О. А. Лаговську, С. Ф. Легенчук, Н. М. Малюга, Т. Г. Маренич, М. С. Пушкар, С. В. Свірко, Я. В. Соколов, Л. О. Чайковська, Л. В. Чижевська.

Метою статті є дослідження сутності методології бухгалтерського обліку, вивчення його розвитку. Визначено такі **основні завдання**: дослідити розвиток наукового знання про організацію бухгалтерського обліку та довести її предметну самостійність, обґрунтувати кон-

цептуальні засади модернізації регулювання бухгалтерського обліку.

Результати дослідження. Підходи до визначення дефініції бухгалтерського обліку виділяє **Я. В. Соколов**, зауважуючи, що не існує такої дефініції, яка б найбільш вичерпно характеризувала об'єкт [2, с. 11–12].

Вчений виділяє три групи дефініцій, що відображають зміст бухгалтерського обліку:

1. **Методичний підхід** – ґрунтується на одному з перших визначень, запропонованих у 1494 р. Лукою Пачолі, що визначав **облік** як «ведення справ у належному порядку і як слід» згідно власного бачення торговця або його бухгалтера [3, с. 18]. Також відомим вважається визначення французького автора Г. Фора, запропоноване у 1910 р.: «бухгалтерський облік – це наука про методи реєстрації фактів господарського життя, що виконуються господарюючими особами» [4, с. 192]. Наведені визначення є досить загальними і схилиються до процедурного бачення змісту обліку, не розкриваючи його змісту. В цілому методичний підхід покликаний розкрити будову бухгалтерського обліку, його методи та інструменти

2. **Змістовний підхід** – ґрунтується на описі об'єктів обліку. Автори, що дотримувались цього підходу, стверджували, що бухгалтерський облік відображає фінансовий стан господарюючого суб'єкта. Відомий французький економіст **Ж. Фурастьє** за цим підходом визначав бухгалтерський облік як галузь сучасної науки, мета якої полягає в грошовому вираженні вартості майна підприємства та визначенні величини його власного капіталу. Вказаний підхід є вагомим з точки зору визначення облікових об'єктів, проте не враховує цілей ведення бухгалтерського обліку, які можуть варіюватися в залежності від груп користувачів інформації.

3. **Цільовий підхід** – сформований в кінці XIX ст. внаслідок розширення сукупності користувачів інформації та появи різних цільових груп, для яких готувалася бухгалтерська звітність.

Дослідження, що проводились вченими в середині та в кінці XIX ст., засвідчували трансформацію мети бухгалтерського обліку і перехід від ведення обліку як такого (з веденням книг, рахунків, обчислення капіталу, вартості майна тощо) до постановки цілей обліку під впливом цілей управління капіталом.

Я. В. Соколов вважає відривною точкою у формуванні цільового підходу дослідження Е. Пізані, який називав бухгалтерський облік наукою, що слідує законам права та економіки, здійснює обчислення задля того, щоб характеризувати функції управління із найменшими засобами досягати найбільшого економічного ефекту [5, с. 11–12].

Методологічне забезпечення стандартів бухгалтерського обліку не можливе без дотримання методології бухгалтерського обліку. Які дефініції дають вчені поняттю «методології бухгалтерського обліку»?

Т. А. Бутинець під методологією бухгалтерського обліку розуміє науку про методи наукового дослідження, тобто знання всієї сукупності прийомів і засобів теоретичного пізнання господарських явищ – об'єктів бухгалтерського обліку з точки зору їх законності, доцільності і достовірності. Він стверджує, що «...метод науки – це не те, що встановлено, а процес, що відбувається постійно, відвернений від суспільних явищ. А тому науковий метод, подібно самій науці, не піддається визначенню...» [6, с. 384].

На думку **Ю. А. Кузьминського**, методологія – це вчення про методи пізнання, до яких належать: метод сукупності чотирьох пар: документація та інвентаризація, оцінка і калькуляція, рахунки і подвійний запис, баланс і звітність; методичні прийоми: індукція, дедукція, аналіз,

синтез, порівняння тощо; методики: конкретизація застосування методів та методичних прийомів [7, с. 59].

Л. В. Чижевська вказує на те, що «...методологія включає дослідження системи бухгалтерського обліку і утворення моделей обліку, а її специфічність полягає у двоїстому характері: методологія спрямована на дослідження предмета обліку і водночас облік як наука використовує загальну методологію науки» [8, с. 50–51].

М. С. Пушкар трактує поняття «методологія бухгалтерського обліку» як всеохоплююче знання про понятійний апарат бухгалтерського обліку, концепцію, внутрішню побудову, етапи становлення та розвитку «принципи й правила отримання, обробки, фіксації та передавання інформації, правил оцінки, ведення рахунків, критеріїв розмежування основних засобів та малоцінних і швидкозношуваних предметів, порядку нарахування амортизації і зносу, порядку обліку ремонтів, оцінки запасів та готової продукції, списання витрат майбутніх періодів, порядку визначення обсягу реалізації продукції» [9, с. 34].

До елементів системи бухгалтерського обліку **М. С. Пушкар** відносить носії інформації, рахунки, подвійний запис, оцінку господарських фактів, калькуляцію, інвентаризацію, бухгалтерський баланс, звітність, регістри бухгалтерського обліку, форми обліку, способи обробки інформації [10, с. 42].

Розглядаючи питання методології бухгалтерського обліку, важливо розмежувати методи дослідження від елементів методу бухгалтерського обліку. **Л. М. Кіндрацька** вважає, що методологію фінансового обліку можна розглядати як сукупність принципів побудови конкретних методик обліку ... і формування узагальнених показників фінансової звітності. Методологію слід розуміти також як опис логічної системи взаємозв'язаних цілей та понять, що створюють підсистему фінансового обліку та звітності, поняття методології обліку є об'єднанням принципів, інструментів, процедур, що надалі формують основу конкретних облікових методик [11, с. 90, 148].

Відтак під методологією обліку дослідники переважно розуміють науку про методи дослідження. **Н. М. Малюга** констатує, що методологія конкретизується до певної методики і техніки дій: «методологія бухгалтерського обліку є системою знань про основи та структуру бухгалтерської теорії, про підходи до спостереження та реєстрації економічних явищ, узагальнення інформації про них, способи отримання знань, які об'єктивно відображають дійсність, що постійно змінюється з розвитком суспільства. Методологія дозволяє осмислити предмет полягає в її двоїстому характері: з одного боку, ми розглядаємо методологію, яка спрямована на дослідження предмета бухгалтерського обліку; з іншого боку, бухгалтерський облік як наука використовує загальну методологію науки, що досліджується, відновити історію та логіку його розвитку. Вона конкретизується до певної методики (порядку використання методів) і техніки дій (прийомів). Методологія бухгалтерського обліку є важливим інструментом регулювання економіки на всіх рівнях». Тобто під методологією бухгалтерського обліку слід розуміти науку про методи наукового дослідження, тобто знання всієї сукупності прийомів і засобів теоретичного пізнання господарських явищ – об'єктів бухгалтерського обліку з точки зору їх законності, доцільності і достовірності [12, с. 91, 478].

Наявні погляди щодо цього питання можна узагальнити так: методологія бухгалтерського обліку – це сукупність методів, прийомів для вивчення об'єкта, проте, без урахування інших компонентів методології, що виходять за межі сприйняття сталості.

Т. Г. Маренич пояснює систему бухгалтерського обліку як сукупність методологічних, методичних, організаційних, техніко-технологічних, економічних засобів і методів, інструментів та важелів впливу на отримання та перетворення економічної інформації [13, с. 25].

Елементами системи бухгалтерського обліку є предмет, суб'єкт, об'єкт дослідження, які взаємодіють у рамках цілісної системи, встановлюють між собою стійкий внутрішній зв'язок, формуючи структуру цієї системи, вважає **Т. А. Гоголь**. Методологія бухгалтерського обліку – це «дослідження системи бухгалтерського обліку, за допомогою комплексу методів і засобів, встановлення принципів і способів організації побудови теоретичної та практичної діяльності, встановлення внутрішньої впорядкованості окремих елементів системи бухгалтерського обліку, узгоджених і впорядкованих між собою в часі та просторі» [14, с. 89–90].

Перевагою цієї теорії є уточнення поняття методології бухгалтерського обліку, що виокремлює структурні елементи, етапи процесу, методи і способи дослідження та завдання. Більшість науковців схиляється до розгляду бухгалтерського обліку як системи, кожен з них пропонує власний склад елементів такої системи, застосовуючи при цьому різні підходи.

За системним підходом кожна система складається з елементів, між якими утворюються стійкі зв'язки. Відповідно уточнення структури системи бухгалтерського обліку дозволяє визначити природу таких елементів та специфіку взаємозв'язків між ними.

Ю. А. Кузьмінський систему бухгалтерського обліку розглядає як сукупність методів та методик їх застосування, форм, за якими він ведеться: «метод бухгалтерського обліку як ... послідовне застосування пар методів: документації та інвентаризації, оцінки та калькуляції, рахунків та подвійного запису, балансу і звітності для моделювання предмета і відображення інформації про нього» [15, с. 9–11].

Як стверджує **Л. О. Чайковська**, призначення методології бухгалтерського обліку як складної, динамічної, цілісної системи способів і прийомів різних рівнів полягає в тому, щоб на основі відповідних принципів (припущень і вимог) забезпечити побудову ефективної системи бухгалтерського обліку, розвиток тих чи інших прийомів обробки облікової інформації [16, с. 14]. Відповідно, виходячи з концепції системоутворення методологія бухгалтерського обліку повинна розглядатися в якості самостійної облікової підсистеми.

Методологія являє собою філософське вчення про метод пізнання і перетворення дійсності; використання принципів світогляду до процесу пізнання. Поняття «методологія», згідно **М. В. Корягіну** та **П. О. Куцику**, має два основні значення: система визначених способів та прийомів, які застосовуються в тій чи іншій сфері діяльності, вчення про цю систему, загальна теорія методу, теорія в дії. Методологія бухгалтерського обліку здійснює безпосередній вплив на практику обліку шляхом розвитку та видозміни методів, прийомів, способів та підходів до виконання облікових процедур. Для забезпечення ефективного функціонування облікової системи, методологічний інструментарій потребує глибокого дослідження і системного визначення [17, с. 14–15].

Перевагою цієї теорії є уточнення поняття методології бухгалтерського обліку, що виокремлює структурні елементи, етапи процесу, методи і способи дослідження та завдання. Більшість науковців схиляється до розгляду бухгалтерського обліку як системи, кожен з них пропонує власний склад елементів такої системи, застосовуючи при цьому різні підходи.

Розвиток інформаційних технологій та їх активне впровадження в середовище бухгалтерського обліку сприяло видозміні підходу до трактування бухгалтерського обліку як системи. Зокрема, **В. Ф. Палій** та **Я. В. Соколов** наголошують, що бухгалтерський облік можна розглядати виключно як систему: по-перше, він базується на певних постулатах; по-друге, висновки, які можна зробити з його даних, впливають безпосередньо з життя, з цих постулатів; і по-третє, бухгалтерський облік показує і може показувати не що було і що буде в господарстві, а тільки те, що отримало відображення під час виконання умов постулатів [18]. **В. Ф. Палій** та **Я. В. Соколов** акцентують увагу на процесах реєстрації, групування та інтерпретації даних (аналізу).

Є. В. Мних зміст бухгалтерського обліку розкриває як сукупність процесів спостереження, вимірювання, реєстрації, групування й узагальнення фактів господарської діяльності [19, с. 360].

Триаду таких методів бухгалтерського обліку запропоновано в праці **О. А. Лаговської**. Досліджуючи дане питання, **О. А. Лаговська** запропонувала розглядати методи бухгалтерського обліку у вигляді триади [20, с. 266].

Триада методів бухгалтерського обліку

1) **філософські методи** окреслюють загальні принципи дослідження та не мають безпосереднього зв'язку з предметом бухгалтерського обліку та його специфікою (діалектичний, метафізичний, аналітичний, феноменологічний, герменевтичний, раціоналізм, ірраціоналізм тощо);

2) **загальнонаукові методи** застосовуються у всіх науках, однак їх використання відбувається на певних етапах наукового пізнання. Загалом, дані методи можна класифікувати залежно від рівнів пізнання на 3 групи: методи емпіричного рівня дослідження (спостереження, вимірювання, опис, експеримент тощо), методи теоретичного рівня дослідження (аксіоматизація, ідеалізація, сходження від абстрактного до конкретного, історичний, логічний тощо) та теоретико-емпіричні методи (формалізація, узагальнення, аналогія, моделювання, індуктивний метод, дедуктивний метод, аналіз, синтез);

3) **приватно-наукові методи**, що застосовуються в бухгалтерському обліку, можна представити в розрізі двох рівнів: методологічної інтеграції та іманентному (обмеженому предметом вивчення).

Таким чином, методологічний інструментарій бухгалтерського обліку є сукупністю філософських, загальнонаукових та приватно-наукових методів, які в сукупності складають багаторівневу концепцію методів бухгалтерського обліку. У процесі відображення господарської діяльності економічного суб'єкта використовують методи індукції (від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнення) та дедукції (від загального до часткового, від загальних суджень до окремих або інших висновків). У практиці бухгалтерського обліку більше прикладів індукції, оскільки господарські операції спочатку розкривають зміст мікропроцесів і лише потім відбувається їх групування й узагальнення у звітності. Методи індукції і дедукції тісно пов'язані з методичними прийомами: синтезом та аналізом, які відповідно виявляються в синтетичному та аналітичному обліках [20, с. 266–267].

Для **О. В. Павелко** розкриття сутності бухгалтерського обліку, використовує загальнонаукові методи: діалектичний, історичний та системний підходи, метод індукції та дедукції. Діалектичний метод дає змогу вивчати облік у сукупності процесів, що видозмінюються та взаємозалежні; історичний підхід розглядає облік як продукт історичного становлення та розвитку потреб людини і суспільства; системний підхід визначає облік як внутрішньо структурований і організований об'єкт [21, с. 384].

Власне відправною точкою у розв'язанні методологічних проблем обліку, алгоритмом наукового пошуку, згідно **Н. А. Канцедал**, можна представити наступним чином:

1) обґрунтування умов, що спричиняють методологічну проблему;

2) уточнення відповідного об'єкта обліку;

3) ідентифікація особливостей визнання об'єкта обліку, а також кількісних та якісних параметрів, що мають суттєвий вплив на його оцінку;

4) дослідження актуальних законодавчих вимог, якими регламентується облік такого об'єкта;

5) дослідження інституційного середовища об'єкта обліку (економічної та соціальної значимості об'єкта з точки зору вимог, потреби у інформації й економічного інтересу окремих інститутів, ступеня впливу інститутів на об'єкт);

6) розробка нових науково обґрунтованих способів облікового відображення об'єкта та пов'язаних з ним фактів господарського життя з дотриманням принципу взаємодії та взаємозалежності елементів методу бухгалтерського обліку;

7) дослідження відповідності таких розробок законодавчим нормам та оцінка реальності їх практичного застосування;

8) систематизація пропозицій, обґрунтування ефективності пропонованих нововведень та їх практичної значимості [22, с. 17].

У методології наукових досліджень виділяють два рівня пізнання:

1) теоретичний – висунення і розвиток наукових гіпотез і теорій, формулювання законів та виведення з них логічних наслідків, зіставлення різних гіпотез і теорій;

2) емпіричний – спостереження і дослідження конкретних явищ, експеримент, а також групування, класифікація та опис результатів дослідження. Як зазначає **С. Ф. Легенчук** [23, с. 206], емпіричні методи орієнтовані на дослідження зовнішніх зв'язків і сторін об'єктів, явищ і залежностей між ними, в результаті чого виявляються емпіричні залежності.

Визначальною особливістю емпіричного дослідження є безпосередня практична взаємодія з об'єктом, що вивчається, чуттєвий контакт, внаслідок чого пізнається природа об'єкта, його властивості і особливості. У теоретичному дослідженні відсутня безпосередня взаємодія з об'єктами, відбувається опосередковане дослідження на основі мисленнєвого експерименту, а не реального. Теоретичним методам притаманна понятійна реконструкція, яка передбачає перетворення емпіричних об'єктів на теоретичні ідеальні об'єкти, з яких в подальшому може бути сконструйована теоретична чи концептуальна модель.

Згідно **С. В. Свірко**, методика – сукупність взаємопов'язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи; методологія – вчення про науковий метод пізнання і перетворення світу, його філософська, теоретична основа; сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта їх пізнання; практика – діяльність людей, спрямована на перетворення матеріального світу; теорія – логічне узагальнення досвіду, суспільної практики, яке ґрунтується на глибокому проникненні в суть досліджуваного явища та розкриває його закономірності; учення про певну сукупність явищ, галузь знань, створене на підставі такого узагальнення; сукупність узагальнених положень, які становлять певну науку чи розділ науки. Проекція цих категорій на бухгалтерський облік здійснюється під кутом суми пізнавального та виконавчого векторів, які в сукупності їх впливу формують уявлення про цю складну систему як певний вид діяльності та галузь науки одночасно [24].

Зупинимось на питанні розмежування категорій «теорія», «методологія», «методика» та «практика бухгалтерського обліку», які мають різний ступінь узагальнення і деякою мірою відірваний від контексту системи бухгалтерського обліку. Недоліки наведених визначень можна пояснити, згідно **Т. Г. Камінської**, використанням авторами в дослідженні елементів індуктивного мислення, яке реалізується в розгляді даних функціональних понять від первісних до загальних [25, с. 362].

Одним з напрямів розвитку бухгалтерського обліку та його методології є виділення у складі загальної системи окремих облікових підсистем фінансового, управлінського, податкового обліку (податкових розрахунків), статистичного обліку. Така тенденція має переважно практичне спрямування та обумовлена необхідністю в межах господарюючого суб'єкта організувати бухгалтерський облік таким чином, щоб забезпечити інформаційні потреби управлінського персоналу, акціонерів, інвесторів, фінансових установ, державних органів в цілях оподаткування, а також в цілях статистичного зведення даних.

Поділ загальної системи бухгалтерського обліку та самостійний розвиток його підсистем має як прибічників, так і супротивників. Вчені, що підтримують такий поділ зауважують на появі якісно відмінних груп користувачів інформації, які потребують організації окремих інформаційних систем з використанням власних методів збору та обробки інформації, реєстрів і форм для зведення даних, формуванням особливих звітів. Вказані підсистеми бухгалтерського обліку науковці називають його видами, хоча в нормативних документах такий поділ на види не затверджений [25, с. 370].

Супротивники такого поділу говорять про його умовність, оскільки фінансовий, управлінський, податковий, статистичний облік в переважній більшості випадків ведеться на підприємстві єдиним структурним підрозділом – бухгалтерською службою, вказані підсистеми базуються на одних і тих же первинних документах, та лише в своєму поєднанні формують повну й детальну інформацію про стан і результати діяльності підприємства та надають відомості, які можуть бути належним обґрунтуванням управлінських рішень.

Незважаючи на те, що більшість науковців схиляється до розгляду бухгалтерського обліку як системи, кожен з них пропонує власний склад елементів такої системи.

Згідно теорії системного аналізу, система складається з підсистем, які, в свою чергу, можна розкласти на компоненти та елементи, що характеризуються наявністю внутрішніх та зовнішніх зв'язків. Враховуючи історичний процес формування системи бухгалтерського обліку та сучасних трансформацій у ній, в якості головних складових облікової системи слід розглядати теоретичну, методологічну, практичну й організаційну. Теоретична підсистема системи бухгалтерського обліку містить такі елементи, як понятійний апарат, класифікації об'єктів обліку, історичні аспекти становлення та розвитку бухгалтерського обліку, облікові концепції, економічні підходи та теорії, парадигми [25, с. 370].

Висновки. Методологія бухгалтерського обліку, його наукова інтерпретація стали метою дослідження. Методологія бухгалтерського обліку – це комплексне, динамічне поняття, основним компонентами якого є: предмет бухгалтерського обліку, об'єкти бухгалтерського обліку, функції бухгалтерського обліку, метод бухгалтерського обліку та його елементи.

Як самостійна галузь наукових знань, бухгалтерський облік має власні спеціальні методи, що забезпечують виконання його завдань, дослідження предмета обліку

та вивчення об'єктів. Спеціальні методи бухгалтерського обліку, які властиві виключно цій науці, включають документування, оцінку, калькулювання, рахунки і подвійний запис. Вони складаються з елементів, при цьому метод не можна розглядати як сукупність прийомів та способів, їх слід вивчати як систему зі складними багаторівневими зворотними зв'язками.

Загалом автори, науковці поділяють підходи до побудови методології бухгалтерського обліку на процедурний

та адитивний. Спостерігається виділення різних підходів до побудови методології бухгалтерського обліку. Кожен з них має власну специфіку визначення методологічних складових і розкриття їх змісту, що пов'язане з вибором характеру розкриття структури облікової методології та визначення її складових.

Методологія – це сукупність прийомів дослідження, що застосовуються в науці; вчення про методи пізнання та перетворення дійсності.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. Житомир : ПП «Рута», 2016. 832 с.
2. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета. Москва : Финансы и статистика, 2003. 496 с.
3. Пачоли Л. Трактат о счетах и записях. Москва: Финансы и статистика, 1994. 319 с.
4. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета. Москва : Финансы и статистика, 2003. 496 с.
5. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета. Москва : Финансы и статистика, 2003. 496 с.
6. Бутинець Т. А. Документування господарських фактів: теорія, методологія, комп'ютеризація. Житомир : ЖІТІ, 1999. 412 с.
7. Кузьмінський Ю. А. Методологія бухгалтерського обліку в контексті реформування. *Фінанси України*. 2006. № 8. С. 59–64.
8. Чижевська Л. В. Бухгалтерський облік як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2007. 528 с.
9. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти) : монографія. Тернопіль : Економічна думка, 1999. 422 с.
10. Пушкар М. С. Філософія обліку : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 156 с.
11. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у банках: методологія і практика. Київ : КНЕУ, 2002. 286 с.
12. Малюга Н. М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку. Житомир : ЖДТУ, 2005. 548 с.
13. Маренич Т. Г. Сутність бухгалтерського обліку як системи економічного регулювання. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2009. № 2. С. 21–26.
14. Гоголь Т. А. Методологія бухгалтерського обліку як напрямок наукових досліджень в інноваційній економіці. *Галузева, міжгалузева та регіональна економіка*. 2010. № 14. С. 84–91.
15. Кузьмінський Ю. А. Що таке система бухгалтерського обліку? *Бухгалтерський облік і аудит*. 2006. № 6. С. 8–11.
16. Чайковская Л. А. Современные концепции бухгалтерского учета (теория и методология) : автореферат дис. на соискание науч. степени д-ра. экон. наук : 08.00.12. Москва, 2007. 46 с.
17. Корягін М. В., Куцик П. О. Концептуальний розвиток методології бухгалтерського обліку : монографія. Львів : ЛКА, 2015. 239 с.
18. Палий В. Ф. АСУ и проблемы теории бухгалтерского учета. Москва : Изд-во «Финансы и статистика», 1981. 224 с.
19. Мних С. В. До питання визначення методологічних рівнів економічного аналізу. *Економічний аналіз*. 2010. № 6. С. 360–362.
20. Лаговська О. А. Метод бухгалтерського обліку: зміст та структура елементів. *Науковий вісник. Серія: Економіка*. 2011. № 32. С. 264–269.
21. Павелко О. В. Методологія обліку фінансових результатів основної діяльності будівельних підприємств: гносеологічний аспект: гносеологічний аспект. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія Економіка*. 2019. № 14. С. 131–137.
22. Канцедал Н. А. Наукова інтерпретація методології обліку у працях корифеїв бухгалтерської думки. *Облік і фінанси*. 2018. № 2. С. 16–23.
23. Легенчук С. Ф. Структура наукової теорії в бухгалтерському обліку: філософський аналіз. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, аналізу та контролю*. 2010. № 2. С. 205–215.
24. Свірко С. В. Проблеми ідентифікації змістовного наповнення відповідних положень бухгалтерського обліку. *Фінанси, облік і аудит*. 2009. № 13. С. 292–293.
25. Камінська Т. Г. Методологія бухгалтерського обліку та контролю як їх гносеологічний базис. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 360–371.

References:

1. Butynets' F. F. (2016). Bukhhalters'kyu finansovyy oblik. Zhytomyr: PP «Ruta», 832 p.
2. Sokolov Ya. V. (2003). Osnovy teoryu bukhhalterskoho ucheta. Moscow: Finansy y statystyka, 496 p.
3. Pacholy L. (1994). Skarby i nozhytsi. Moscow: Finansy y statystyka, 319 p.
4. Sokolov Ya. V. (2003). Osnovy teoryu bukhhalterskoho ucheta. Moscow: Finansy y statystyka, 496 p.
5. Sokolov Ya. V. (2003). Osnovy teoryu bukhhalterskoho ucheta. Moscow: Finansy y statystyka, 496 p.
6. Butynets' T. A. (1999). Dokumentuvannya hospodars'kykh faktiv: teoriya, metodolohiya, komp'yuteryzatsiya. Zhytomyr: ZHITI, 412 p.
7. Kuz'mins'kyu Yu. A. (2006). Metodolohiya bukhhalters'koho obliku v konteksti reformuvannya. *Finansy Ukrainy*, no. 8, pp. 59–64.
8. Chyzhevs'ka L. V. (2007). Bukhhalters'kyu oblik yak profesiyna diyal'nist': teoriya, orhanizatsiya, prohnos rozvytku: monohrafiya. Zhytomyr: ZHDTU, 528 p.
9. Pushkar M. S. (1999). Tendentsiyi ta zakonomirnosti rozvytku bukhhalters'koho obliku v Ukraini (teoretyko-metodolohichnyy aspekt). Ternopil': Ekonomichna dumka, 422 p.
10. Pushkar M. S. (2002). Filosofiya obliku: monohrafiya. Ternopil': Kart-blansh, 156 p.
11. Kindrats'ka L. M. (2002). Bukhhalters'kyu oblik u bankakh: metodolohiya i praktyka. Kyiv: KNEU, 286 p.
12. Malyuha N. M. (2005). Bukhhalters'kyu oblik v Ukraini: teoriya y metodolohiya, perspektyvy rozvytku. Zhytomyr: ZHDTU, 548 p.

13. Marenych T. H. (2009). Sutnist' bukhhalters'koho obliku yak systemy ekonomichnoho rehulyuvannya. *Bukhhalters'kyy oblik i audyt*, no. 2. pp. 21–26.
14. Hohol' T. A. (2010). Metodolohiya bukhhalters'koho obliku yak napryamok naoklidzhen' v innovatsiyniy ekonomitsi. *Haluzeva, mizhhaluzeva ta rehional'na ekonomika. Vcheni zapysky*, no. 14. pp. 84–91.
15. Kuz'mins'kyy Yu. A. (2006). O takiy systemi bukhhalters'koho obliku? *Bukhhalters'kyy oblik i audyt*, no. 6. pp. 8–11.
16. Chaykovskaya L. A. (2007). Suchasni kontseptsiyi bukhhalterskoho ucheta (teoriya i metodolohiya): avtoreferat dys. na soyskanye nauch. stupeni d-ra. ekon. nauk: 08.00.12. Moscow, 46 p.
17. Koryahin M. V., Kutsyk P. O. (2015). Kontseptual'nyy rozvytok metodolohiyi bukhhalters'koho obliku: monohrafiya. L'viv: LKA, 239 p.
18. Paly V. F. (1981). ASU y problemy teoryy bukhhalterskoho ucheta. Moscow: Yzd-vo "Finansy i ttatystyka", 224 p.
19. Mnykh Ye. V. (2010). Do pytannya vyznachennya metodolohichnykh rivniv ekonomichnoho analizu. *Ekonomichnyy analiz*, no. 6, pp. 360–362.
20. Lahovs'ka O. A. (2011). Metod bukhhalters'koho obliku: zmist ta struktura elementiv. *Naukovyy visnyk. Seriya: Ekonomika*, no. 32, pp. 264–269.
21. Pavelko O. V. (2019). Metodolohiya obliku finansovykh rezul'tativ osnovnoyi diyal'nosti budivel'nykh pidpryemstv: hnoseolohichnyy aspekt. *Naukovi zapysky Natsional'noho universytetu «Ostroz'ka akademiya»*, seriya *Ekonomika*, no. 14, pp. 131–137.
22. Kantsedal N. A. (2018). Naukova interpretatsiya metodolohiyi obliku u robotakh koryfeyiv bukhhalters'koyi dumky. *Oblik i finansy*, no. 2, pp. 16–23.
23. Lehenchuk S. F. (2010). Struktura naukovoyi teoryi v bukhhalters'komu obliku: filosofsk'yy analiz. *Problemy teoryi ta metodolohiyi bukhhalters'koho obliku, analizu ta kontrolyu*, no. 2, pp. 205–215.
24. Svirko S. V. (2009). Zvil'neniya vid zahal'noho byudzhetu Ches'koyi Respubliki. *Finansy, oblik i audyt*, no. 13, pp. 292–293.
25. Kamins'ka T. H. (2015). Metodolohiya bukhhalters'koho obliku ta kontrol' yak yikh hnoseolohichnyy bazys. *Aktual'ni problemy ekonomiky*, no. 8, pp. 360–371.

GENESIS OF SCIENTIFIC INTERPRETATION “METHODOLOGY OF ACCOUNTING”

Summary. The concepts of "theory", "methodology", "methodology" have been identified within the framework of such an instrument of epistemology, which is scientific terminology. Epistemology is a theory of scientific knowledge, one of the components of philosophy. It studies the laws and possibilities of cognition, explores the steps, forms, methods and means of the process of cognition, conditions and criteria for the truth of scientific knowledge. And methodology is part of epistemology, which studies the process of scientific activity. The method as a "path to something", a way to achieve, a set of cognitive operations, actions, procedures, rules, techniques, norms of knowledge, is aimed at finding the truth, encourages movement towards the goal and aims to solve specific problems and achieve desired results. Methods are elements of the accounting methodology and at the same time are the implementation of tasks that face the accounting system and are made possible by their use. Spiritual or practical human activity, cognitive or transformative, individual or collective, ie the development of the world by man, is always accompanied by the use of certain methods. Methodological function is one of the main functions of philosophical theory. The article presents the scientific understanding of some scientists on the methodology of accounting. The evolution of elements of the accounting method is investigated in the article. The concept of method is revealed in different ways in textbooks and textbooks on accounting theory. Some authors understand the method of accounting as a set of techniques and methods by which accounting is carried out. Other methods of accounting are presented as a system of such techniques, only list and describe in detail its components. Accounting methodology is the fundamental basis and basis for the development of accounting science. The accounting methodology needs to be thoroughly transformed and modified. Individual elements of the method of accounting are not independent, isolated from others, but on the contrary are organically interconnected, are in continuous interaction and constitute the method of accounting only in its unity. The use of a system of such methodological tools as principles, methods, techniques, techniques and procedures allows to reveal the content and nature of the study of the subject of accounting.

Key words: methodology, accounting, system, theory, method, science, conceptual apparatus, concept, philosophy, problem, scientific search algorithm.